

РАМКИ ЗА ОТЧИТАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА УСТОЙЧИВОСТ

*ас. Светлин Минев
Икономически университет – Варна*

CORPORATE SUSTAINABILITY REPORTING FRAMEWORKS

*Assist. Prof. Svetlin Minev
University of Economics – Varna, Bulgaria*

Резюме

Все по-голямо внимание се отделя на корпоративната устойчивост, която се постига чрез фокусиране на компаниите и върху социалните и екологичните аспекти на дейността. Компаниите трябва да съставят и отчитат стратегии за устойчиво развитие. Директива на ЕС задължава големите и публичните компании да публикуват отчети за социалните и екологичните рискове и за влиянието на дейностите си върху хората и околната среда. Към момента няма единна рамка за съдържанието на отчетите. Цел на доклада е да се представят съществуващите рамки за отчитане на дейностите за корпоративна устойчивост. Разгледани са стандарти за идентифициране на екологични и социални рискове. Установява се, че липсата на единна методика усложнява процеса на отчитане на компаниите. Препоръчваме създаване на единна рамка за отчитане и интегриране в отчетите на компаниите.

Ключови думи: корпоративна социална отговорност, устойчиво развитие, ESG, директива за отчитане на корпоративната устойчивост CSRD

JEL Класификация: Q01

Abstract

Corporate sustainability, which is achieved by focusing on the social and environmental aspects of the activity, draws more attention recently. Companies must design and report on sustainable development strategies. CSRD requires large and public companies to publish reports on social and environmental risks and on the impact of activities on people and the environment. Currently, there is no uniform framework for the content of the reports. The purpose of the report is to compare frameworks for reporting corporate sustainability activities. Standards for identifying environmental and social risks are presented and compared. It is established that the lack of a uniform methodology complicates the reporting process of companies. We recommend creating a unified reporting framework and integrating it into company reports.

Keywords: corporate social responsibility, sustainable development, ESG, CSRD corporate sustainability reporting directive

JEL Classification: Q01

Въведение

За първи път терминът ESG (Environmental, Social, Governance – околна среда, социална отговорност, управление) се появява в доклад на ООН от 2004 г. (United Nations, 2004). Идеята е, че за да имат устойчиво развитие компаниите, както и всички свързани с тях заинтересовани страни, трябва да се обръща внимание не само на финансовата печалба. Във фокуса на техните дейности трябва да бъдат и опазването на околната среда, правата на служителите, акционерите, местните общности и т.н.

През последните години интересът към ESG стратегиите расте, като според данни на US SIF Foundation, инвеститорите са притежавали \$17.1 трлн. в активи инвестирани в ESG компании през 2020, което е повишение спрямо \$12 трлн. две години по-рано (SIF Foundation, 2022). За да могат да направят по-адекватен избор, инвеститорите се нуждаят и от съответна информация за компанията. По сега действащите стандарти за отчитане обаче, компаниите не са задължени да предоставят подробности относно своите цели в областта на устойчивото развитие, рисковете през които са изправени, ефектът върху околната среда и т.н.

Според изследване на Ernst & Young Global Limited, 99% от инвеститорите използват информация свързана с ESG при вземане на инвестиционни решения, като 73% от тях считат, че компаниите не успяват да я публикуват заедно с финансовата информация от отчетите. От друга страна 53% от компаниите твърдят, че има натиск от страна на инвеститорите за постигане на добри краткосрочни финансови резултати, което влияе негативно върху дългосрочни стратегии за постигане на устойчивост (Ernst&Young, 2022). За да може да се запълни тази липса на информация няколко организации и регулатори започнаха да изработват рамки за отчитане на ESG рисковете и дейностите на компаниите.

Ключовият компонент на политиката на ЕС в областта на устойчивото развитие е Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост – ДОКУ (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD), която беше приета от Съвета на ЕС и Европейския парламент и публикувана в Официалния вестник на ЕС на 16 декември 2022 г. (Европейски Съюз, 2022). Директивата влезе в сила на 5 януари 2023 година и според нейните изисквания компаниите трябва да отчитат своите дейности в областта на устойчивото развитие. В обхвата на Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост влизат всички публични компании, големите компании,¹ както и чуждестранните компании със значителна дейност в ЕС.²

Съгласно ДОКУ компаниите трябва да отчитат своите дейности съгласно принципа на „двойната същественост“; т.е. трябва да имат предвид не само влиянието на външните екологични фактори върху тях, но и ефекта на своята дейност върху околната среда. За да се гарантира качеството на оповестената информация, както и да се повиши доверието в нея, тя трябва да бъде проверена от трета страна.

Към момента регулациите съгласно ДОКУ влизат в сила от 1-ви януари 2024 г. за компаниите, които и досега са задължени съгласно Директивата за отчитане на нефинансова информация (Европейски Съюз, 2014),³ както и на още 500 публични компании. От 01.01.2025 г. трябва да се отчитат и големите компании, а от 01.01.2026 г. и малките и средните компании.

Цел на настоящия доклад е да се представят съществуващите рамки за отчитане на дейностите за корпоративна устойчивост и да бъдат направени изводи относно тяхното прилагане.

Рамка за отчитане предложена от Международен съвет по стандарти за устойчивост (International Sustainability Standards Board ISSB)

Международният съвет по стандарти и устойчивост (MCCY) е разработил своята рамка за отчитане на базата на два стандарта - IFRS⁴ S1 и IFRS S2 (International Accounting Standards Board, 2023). Стандартът IFRS S1 определя общите изисквания за отчитане, докато IFRS S2 е фокусиран върху дейностите свързани с климата. Целта на

¹ Балансово число над 20 млн. евро, продажби над 40 млн. евро и персонал над 250 човека.

² Генериращи над 150 млн. евро приходи в ЕС.

³ Големите компании и компании от обществен интерес (брокери, банки, застрахователни компании).

⁴ IFRS – International Financial Reporting Standards (Международни стандарти за финансово отчитане – МСФО)

тези стандарти е да удовлетворят нуждите на капиталовите пазари от информация свързана с дейностите на компаниите в областта на устойчивото развитие.

Стандартите за отчитане на МССУ са базирани на четирите стълба на Работната група за финансови оповестявания, свързани с климата - управление, стратегия, управление на риска и показатели и цели (Task Force on Climate Related Financial Disclosures, 2017).

IFRS S1 определя съществената информация, като такава, която ако бъде „пропускана, погрешно посочена или прикривана, може да се очаква да повлияе на решенията, които основните потребители вземат въз основа на това отчитане“. Според IFRS S1, компаниите трябва да оповестяват информация относно своите:

- Управление – информация относно процесите на управление в компанията, както и контролните процедури за наблюдение, управление и надзор на рисковете и възможностите свързани с устойчивото развитие;
- Стратегия – информация относно стратегията на компанията за управление на рисковете и възможностите свързани с устойчивото развитие;
- Управление на риска – информация относно процесите на идентифициране, оценяване, приоритизиране и наблюдение на рисковете и възможностите свързани с устойчивото развитие;
- Измерители и цели – информация относно представянето на компанията във връзка с рисковете и възможностите свързани с устойчивото развитие, вкл. напредъка в постигане на поставените цели.

IFRS S2 изисква компаниите да оповестяват информация за рисковете и възможностите свързани с климата, които се очаква да имат въздействие върху тяхната дейност и финансиране. Компаниите са изложени както на съществуващи климатични рискове, така и на такива, които възникват в процеса на преход към устойчива икономика. Съгласно IFRS S2, компаниите трябва да отчитат рисковете и възможностите в следните области:

- Управление – процеси, процедури и системи за контрол, които се прилагат за наблюдение, идентифициране и управление на климатичните рискове и възможности;
- Стратегия за управление на климатичните рискове и възможности;
- Управление на риска – процедури и дейности за идентифициране, оценка, приоритизиране и наблюдение на климатичните рискове и възможности и как те са интегрирани в цялостната система за управление на риска;
- Измерители и цели – резултатите от дейността на компанията в областта на климатичните рискове и възможности, включително степента на постигане на поставените цели.

Глобална инициатива за отчитане – ГИО (Global Reporting Initiative - GRI)

Глобалната инициатива за отчитане е независима организация, която подпомага компаниите, правителствата и други организации да оповестяват своето въздействие върху глобални въпроси като изменението на климата, човешките права, корупцията и др. под. Системата на ГИО за отчитане (Global Reporting Initiative, 2022) е структурирана в три групи:

- Универсални стандарти – прилагат се за отчитане по всички стандарти на ГИО;
- Секторни стандарти – прилагат се за отчитане в зависимост от сектора на дейност;
- Тематични стандарти – прилагат се според това, какви съществени теми се отчитат.

Универсалните стандарти са ГИО1 „основни принципи“ (GRI 1), ГИО2 „обща оповестявания“ (GRI 2) и ГИО3 „съществени теми“ (GRI 3). ГИО1 представя целите и

организацията на стандартите, определя изискванията и принципите на отчитането. ГИО2 определя каква информация трябва да се представи при отчитането на дейностите, управлението и политиките за устойчиво развитие. ГИО3 предоставя подробна процедура за определяне на съществените теми. Тук се уточнява и информацията, които компаниите трябва да предоставят за отчитане на процесите за определяне на съществените теми и тяхното управление.

ГИО предлага 30 индикатора за определяне на представянето на компаниите в екологичната, социалната и управленската област, които са групирани както следва: суровини и материали; енергия; водни ресурси; биоразнообразие; емисии и отпадъци; продукти и услуги; законово съответствие; транспорт; обобщени показатели.

Процесът по отчитането се прави със следните стъпки:

- Подготовка – определят се заинтересованите страни, както и техните очаквания и изисквания;
- Оценка на съществеността – идентифицират се най-важните теми, свързани с устойчивото развитие, както и важността им за заинтересованите страни;
- Събиране на данни – подготвя се необходимата информация, свързана с определените съществени теми;
- Подготвяне на отчет за устойчивите дейности;
- Преглед и валидиране на отчета;
- Публикуване на отчета – това може да се направи по различни начини, като целта е да се достигне до максимален брой заинтересовани страни;
- Контрол и актуализация – компаниите трябва да следят процеса на постигане на целите и да правят съответните корекции за подобряване на своето представяне.

Стандартите на ГИО са съобразени със спецификите на отделните сектори. Същевременно се предлага и стандартизиран набор от информация за отчитане за всички компании. Ползването на рамката на ГИО дава възможност на компаниите да отговорят на очакванията на заинтересованите страни и да бъдат подготвени за новите законови изисквания.

Рамка за отчитане на Работната група за финансови оповестявания, свързани с климата – РГФОСК (Task Force on Climate-related Financial Disclosures - TCFD)

РГФОСК създаде рамка с препоръки за организации и компании от различни сектори и юрисдикции, която да им помогне при оповестяване на финансова информация, свързана с климата (Task Force on Climate Related Financial Disclosures, 2017). Тази рамка включва 11 препоръчителни теми за отчитане, които са разделени в четири основни групи: управление, стратегия, управление на риска и измерители и цели. Тези четири групи се използват и в някои от другите рамки за отчитане на устойчивост. Целта на РГФОСК е да бъдат стандартизирани отчетите за това, как компаниите оценяват и управляват рисковете свързани с климата, като по този начин се постигне по-голяма прозрачност. Така инвеститорите ще могат да оценят по-адекватно представянето на отделните компании и да вложат по-ефективно своите средства. РГФОСК препоръчва отчитането на дейностите свързани с климата да бъде правено заедно с регулярното годишно отчитане на резултатите на компаниите, тъй като те са свързани.

РГФОСК разработи и насоки за прилагане на рамката за отчитане по сектори – финанси, енергетика, транспорт, материали и строителство, селско стопанство и хранителна индустрия. По този начин няма да се публикува информация, която не е релевантна за съответния сектор, а в същото време ще се акцентира на съществените рискове и възможности. За да се дефинират по-добре рисковете и възможностите свързани с климата, РГФОСК разработи и таксономия, в която се определят основни термини и показатели.

По този начин компаниите, които изготвят отчетите, и инвеститорите, които ги ползват, ще „говорят на един език“.

Климатичните рискове са разделени в две категории. В първата група са рисковете свързани с прехода към икономика с по-ниски въглеродни емисии. Те от своя страна са разделени на четири подгрупи – политико-правни, технологични, пазарни и репутационни. Втората група рискове са физическите – това са директните ефекти предизвикани от промяната на климата, като урагани, наводнения, промяна на нивото на океаните и др.

Четири основни стълба на отчетността помагат на заинтересованите страни да разберат по-добре рисковете и възможностите, свързани с климата, които стоят пред компаниите. Тези четири основни стълба са както следва:

Управление – в този раздел се публикува информация за ролята на борда на компанията за надзора и контрола на свързаните с климата рискове и възможности, както и участието на мениджмънта при оценката и управлението им. По-конкретно се установява как бордът третира тези теми и ги свързва с целите, стратегиите, плановете и бюджетите на компанията. Освен това се определя и колко често и как се предава съответната информация на борда.

Стратегия – в този раздел се публикува информация за потенциалните ефекти, които рисковете и възможностите свързани с климата се очаква да окажат върху стратегията, дейността и финансите на компанията в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. РГФОСК препоръчват да се даде информация и за реалното въздействие на тези фактори върху компанията. Освен това трябва да се определи и доколко компанията има устойчива стратегия по отношение на различни сценарии свързани с климата. В този раздел компаниите трябва да изследват потенциалното влияние на факторите свързани с климата в следните направления: (i) Продукти и услуги; (ii) Вериги за доставки и/или вериги за стойност, (iii) Дейности за адаптиране към и смекчаване на рисковите фактори, (iv) Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, (v) Операции (включително видове операции и местоположение на съоръженията), (vi) Придобивания или продажби на активи, (vii) Достъп до капитал

Управление на риска - в този раздел се публикува информация за това как компаниите идентифицират, оценяват и управляват свързаните с климата рискове. Тук се описват подробно процедурите за определяне на основните рискове и техниките за тяхното оценяване. Представят се и основните принципи и политики за управление на тези рискове. Обяснява се как процесите по идентифициране, оценка и управление на рисковете свързани с климата са интегрирани в цялостната политика за управление на риска.

Измерители и цели – в този раздел се публикуват измерителите и целите, които компаниите ползват за оценка и управление на съответните климатични рискове и възможности. Първо се уточняват основните измерители, които се ползват при оценката и отчитането на рисковете и възможностите. Установяват се показателите за оценка на емисиите. Определят се целите, които се поставят пред управлението на рисковете и възможностите свързани с климата, както и оценката на изпълнението им.

РГФОСК определя пет основни категории от възможности свързани с климатичните рискове: (i) ефективно използване на ресурсите, (ii) използване на енергийни източници с ниски емисии, (iii) разработване на нови продукти и услуги, (iv) достъп до нови пазари и (v) повишаване на устойчивостта на веригата за доставки.

Чрез своята рамка за отчитане РГФОСК цели да се определят по-точно рисковете и възможностите свързани с климата, както и тяхното влияние върху всички заинтересовани страни. По този начин компаниите ще могат да намалят негативните ефекти чрез активно управление на рисковете и използване на възможностите за това.

Европейски Стандарти за Отчитане на Устойчивост на EFRAG (EFRAG's European Sustainability Reporting Standards ECOY)

За да се стандартизира отчитането по изискванията на ДОКУ се разработват Европейски стандарти за отчитане на устойчивост (ECOY) от страна на Европейската консултативна група за финансово отчитане (European Financial Reporting Advisory Group, 2021). Целта им е да се хармонизират правилата и формите за отчитане, като по този начин ще бъдат улеснени компаниите, инвеститорите и анализатори. Отчитането ще се извършва на базата на единен дигитален език XBRL (eXtensible Business Reporting Language).

ECOY предоставят единна рамка, покриваща основните компоненти на финансовите отчети – баланс, отчет за прихода и разхода, отчет за паричните потоци. Отчитащите се компании трябва да валидират качеството на данните, като насоки за това ще бъдат предоставени от Европейския регулатор на пазарите на ценни книжа.⁵ Контрол върху изпълнението на стандартите за отчитане ще се упражнява от Европейския и националните регулатори.

Рамката разработена от EFRAG съдържа следните три основни категории:

- Опазване на околната среда – в тази категория влизат основно показатели относно емисиите на парникови газове, енергийната ефективност, управление и рециклиране на отпадъците, запазване на биоразнообразието, ефективното използване на водните източници, както и общия ефект от дейността на компаниите върху околната среда;
- Социална отговорност – в тази категория се отчитат показатели свързани със здравето и сигурността на работещите, практики в областта на разнообразието и включването, обучение и развитие на персонала, условия на работа, защита на човешките права, ангажиране на общността, филантропия, отговорности в рамките на веригите за доставки;
- Управление – в тази категория се отчитат състава на борда на директорите, правата на акционерите, заплащане на мениджмънта, дейности за борба с корупцията, етични практики, управление на риска, система за вътрешен контрол, отговорност и качество на продукта.

Освен тези три основни категории, рамката на EFRAG включва и четвърта, уточняваща общите принципи, които трябва да се спазват при генериране и оповестяване на данни по останалите три. Към нея спадат Европейските стандарти за отчитане на устойчивост 1 и 2 (European Sustainability Reporting Standards – ECOY 1 и ECOY2). В ECOY 1 са изложени общите изисквания към отчитането за постигане на устойчивост от компаниите. Определени са основните задължителни принципи за изготвяне и публикуване на отчетите за устойчивост съгласно ДОКУ. Определени и начините за събиране и представяне на информацията. В ECOY 1 е определено и задължението отделните стандарти да отговарят на изискването за оценка на съществеността. Тази оценка е базирана на принципа на двойната същественост. ECOY 2 определя основните характеристики и информацията, които трябва да се отчита. Определят се структурата и съдържанието на стандартите, в следните сфери: (i) Управление, (ii) Стратегия, (iii) Управление на въздействия, рискове и възможности, (iv) Показатели и цели.

Рамка предложена от Комисията за ценните книжа и борсите на САЩ (The US Securities and Exchange Commission)

Разработената от Комисията за ценните книжа и борсите на САЩ рамка предвижда отчитане на информацията относно:

- Рискове свързани с климата и тяхното съществено въздействие върху бизнеса на компанията,

⁵ <https://www.esma.europa.eu/>

- Стратегия и перспектива;
- Управление на рисковете, свързани с климата и съответните процедури за управление на риска;

- Данни за емисиите на парникови газове на компанията;
- Определени свързани с климата финансови показатели;
- Цели свързани с климатичните промени и план за преход.

До голяма степен тези изисквания се покриват с принципите и обхвата на другите рамки за отчитане.

Сравнение между рамките за отчитане на корпоративна устойчивост

На база на направения преглед и сравнение на рамките за отчитане на дейностите на компаниите в областта на устойчивото развитие и корпоративната социална отговорност, може да се направят следните изводи:

- Налице са много различия между най-популярните рамки и методики за отчитане. Това много би затруднило компаниите, тъй като през последните години изискванията за предоставяне на информация и изпълняване на законови задължения се увеличиха драстично;

- Липсва и единна терминология, въпреки че се работи в тази посока с разработването на таксономии.

На база на направените изводи, може да направим някои препоръки за улесняване на компаниите в дейността им по отчитане на дейностите за устойчиво развитие и корпоративна социална отговорност, което пък ще доведе и да по-високо качество и надеждност на предоставената информация:

- Синхронизиране на изискванията и компонентите на рамките за отчитане оповестяване на информацията. Тъй като финансовите пазари и индустрията се глобализираха през последните години, изработването на единна рамка ще улесни всички заинтересовани страни;

- Оптимизиране на обема и съдържанието на изискваната информация. Това ще намали бюрократичната тежест и ще повиши качеството на отчитаната информация;

- Интегриране на отчитането на ESG дейностите с годишното финансово отчитане;

- Автоматизиране на процесите на отчитане на ESG дейностите чрез тяхното дигитализиране – използване XBRL формат;

- Регулярно оценяване на реалния ефект от отчитане на ESG дейностите и актуализиране на законовата рамка.

Заклучение

Положителните страни на прилагането на принципите за опазване на околната среда, повишаване на социалната отговорност на компаниите и подобряване на техните управленски практики в ползва на всички заинтересовани страни са безспорни. В момента обаче съществуват няколко рамки за отчитане на дейностите в тази насока, а в един глобализиран свят това може да подкопае доверието в добрата идея. Компаниите вече имат достатъчно бюрократична тежест и допълнителни регулации само ще увеличат обема на несвойствените за тях дейности. Това се отнася особено за мултинационалните компании, които трябва да отговарят на изискванията на няколко юрисдикции. За да се получи реален ефект от ESG дейностите, както и да се осигури качествена информация за инвеститорите, които искат да финансират тази сфера, трябва да се върви към унифициране на терминологията и конвергенция на рамките за отчитане.

Използвана литература

1. Европейски Съюз (2014), ДИРЕКТИВА 2014/95/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 22 октомври 2014 година, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/>, [Последно достъпен на 01.09.2022]
2. Европейски Съюз (2022), Директива (ЕС) 2022/2464 на Европейския Парламент и на Съвета на ЕС от 14.12.2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/>, [Последно достъпен на 01.09.2022]
3. Earnst&Young (2022), How can corporate reporting bridge the ESG trust gap?, EY Global Corporate Reporting and Institutional Investor Survey, https://www.ey.com/en_gl/assurance/how-can-corporate-reporting-bridge-the-esg-trust-gap, [Accessed: 09/09/2023]
4. European Financial Reporting Advisory Group (2021), Conceptual framework for non-financial information standard setting, European Financial Reporting Advisory Group, February 2021, <https://www.efrag.org/>, [Accessed: 05/09/2023]
5. Global Reporting Initiative (2022), Consolidated Set of the GRI Standards, <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>, [Accessed: 03/09/2023]
6. International Accounting Standards Board (2023), Feedback Statement IFRS® Sustainability Disclosure Standards, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/>, [Accessed: 02/09/2023]
7. SIF Foundation (2022), SIF Foundation Report on us sustainable investing trends, <https://www.ussif.org/Files/Trends/2022/>, [Accessed: 12/09/2023]
8. Task Force on Climate Related Financial Disclosures (2017), Recommendations of the Task Force on Climate Related Financial Disclosures, <https://www.fsb-tcfd.org/recommendations/>, [Accessed: 03/09/2023]
9. U.S. Securities And Exchange Commission (2022), Enhancement and Standardization of Climate-Related Disclosures, <https://www.sec.gov/rules/2022/03>, [Accessed: 15/0/2023]
10. United Nations (2004), Who Cares Wins, <https://www.unepfi.org/fileadmin/events/2004/stocks/>, [Accessed: 10/09/2023]

Информация за контакт с автора:

ас. Светлин Минев

Икономически университет – Варна, катедра „Индустриален бизнес и логистика“

E-mail: svetlin.minev@ue-varna.bg